

## דף י"א

אין מעברים את השנהזאלא  
במזומנים

תנו רבנן<sup>174</sup>, אין מעברים את השנה אלא במזומנים  
לה, שהנשיא הזמינם מבערב. מעשה ברבן  
גמליאל שאמר השכימו לי שבעה לעליה, המיוחדת לשיבת בית דין. וכשהשכים  
ומצא שמונה אמר מי הוא שעלה שלא ברשות?, ירד!. ועמד שמואל הקטן ואמר  
אני עליתי שלא ברשות, ולא כדי לעבר את השנה אלא ללמוד הלכה למעשה.  
ואמר לו ר"ג שב בני, כל השנים ראויות להתעבר על ידך, אלא שאמרו חכמים  
שאין מעברין את השנה אלא במזומנין לה. ושמואל הקטן לא היה זה שעלה שלא  
ברשות, אלא הוא עשה זאת כדי שלא יכירו מי עלה שלא ברשות וילבינו פניו.

ר"ח שאמר אני שאכלתי שום כדי שלא לבייש וגם רבי חייא עשה כן, במעשה ברבי  
למד מר"מ ור"מ למד משמואל הקטן שדרש והריח ריח שום, ואמר מי שאכל  
שום יצא!. ועמד רבי חייא ויצא, עמדו כולם ויצאו. בשחר רבי שמעון ברבי אמר  
לרבי חייא, אתה הוא שציערת לאבא?. ואמר לו חס ושלום, אלא יצאתי כדי שלא  
להלבין פניו של אוכל השום. ורבי חייא למד לעשות כך מרבי מאיר. במעשה  
שהובא בברייתא באשה אחת שבאה לבית מדרשו של רבי מאיר ואמרה לו, רבי  
אחד מכם קדשני בביאה. ועמד רבי מאיר וכתב לה גט כריתות ונתן לה. ועמדו  
כולם וכתבו גטים ונתנו לה. ורבי מאיר למד לעשות כך משמואל הקטן.

ושמואל הקטן למד משכניה בן יחיאל ושמואל הקטן למד זאת משכניה בן יחיאל.  
ושכניה למד מיהושע וי"א ממשה בכתוב בעזרא: "וַיַּעַן שְׁכַנְיָה בֶן יְחִיאֵל מִבְּנֵי  
עֵילָם וַיֹּאמֶר לְעִזְרָא אֲנַחְנוּ מְעַלְנוּ בְּאַלְקִינוּ וְנִשְׁבַּב נְשִׁים נְכָרִיּוֹת" והוא והכניס עצמו  
בכלל, שלא להלבין פניהם אפילו שהוא לא נשא נכרית. ושכניה בן יחיאל למד  
זאת מהמעשה ביהושע. שהקדוש ברוך הוא לא רצה לגלות לו מי חטא במעשה  
עכן. והכניס את כולם בכלל: "חֲטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי  
אוֹתָם". ויהושע אמר רבונו של עולם, מי חטא?, אמר לו וכי דילטור אני לך?,  
הטל גורלות. ויש אומרים ממשוה, מהכתוב: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עַד אָנֹכָה מְאַנְתָּם  
לְשֹׁמֵר מִצְוֹתַי וְתוֹרַתִּי, וְהָרִי לֹא כוֹלֵם יֵצְאוּ לְלִקוּט, אלא מקצתם.

יש אחד שראוי שתשרה שכניה אלא שאין תנו רבנן, משמתו נביאים האחרונים  
חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש דורו ראוי ונתנו עינים בהלל הזקן  
מישראל. ואף על פי כן היו משתמשין בבת קול. פעם אחת היו מסובין בעליית  
בית גוריה ביריחו ושמעו בת קול מן השמים<sup>175</sup>, יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו

174 (זמן, נשיא, צריך, גדי סימן).

175 יש אומרים שלא היו שומעין את הקול היוצא מן השמים אלא מתוך קול היה יוצא קול אחר. כמו שאדם  
מכה בכח ושומע קול אחר היוצא ממנו למרחוק והיו שומעים את אותו קול ולכן קוראים לו בת קול. תוס'.

שכינה (כמשה רבינו)<sup>176</sup>, אלא שאין דורו זכאי לכך, וחכמים נתנו עיניהם בהלל הזקן. וכשמת אמרו עליו הי חסיד, הי עניו, תלמידו של עזרא.

וכשמת שמואל הקטן אמרו עליו הי ופעם אחת היו מסובים בעליה ביבנה, ושמעו בת חסיד הי עניו תלמידו של הלל קול מן השמים יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה, אלא שאין דורו זכאי לכך וחכמים נתנו עיניהם בשמואל הקטן. וכשמת אמרו עליו הי חסיד, הי עניו, תלמידו של הלל. ואף הוא אמר בשעת מיתתו, שמעון וישמעאל, רבן שמעון בן גמליאל, ורבי ישמעאל כהן גדול, יהרגו בחרב. וחביריו, רבי עקיבא ורבי חנניא בן תרדיון לשאר מיתות. ושאר העם לביזה, וצרות רבות עתידות לבוא. ובקשו לומר כן על יהודה בן בבא, אלא שאין מספידין על הרוגי מלכות<sup>177</sup>.

תנו רבנן, אין מעברין את השנה אלא אם כן ירצה נשיא. ומעשה ברבן גמליאל שהלך ליטול רשות, לדבר על עסקי ציבור אצל הגמון אחד שבסוריא, ושהה לבוא ועיברו את השנה על מנת שירצה רבן גמליאל. וכשבא רבן גמליאל ואמר רוצה אני נמצאה השנה מעוברת.

מעברים מפני דרכים גשמים גשרים תנו רבנן, אין מעברין את השנה אלא אם כן היתה תנוריים צריכה מפני הדרכים, שנתקלקלו בימות החורף, ומפני הגשמים, שלא נתקנו עדיין ועולי רגל לא יוכלו לבא<sup>178</sup>. ומפני תנורי פסחים, שצולים בהם את פסחיהם שנמוקו בגשמי החורף, ומפני גלויות ישראל, בני הגולה הרחוקים שנעקרו ממקומם לעלות לרגל לעשות פסחיהם ועדיין לא הגיעו, שאם לא יעברו לא ירגילו לבא בפסח<sup>179</sup>. אבל לא מפני השלג, ולא מפני הצינה, ולא מפני גלויות ישראל שלא עקרו ממקומם.

אין מעברים את השנה מפני הגדיים תנו רבנן, אין מעברין את השנה לא מפני הגדיים, הטלאים ולא מפני הטלאים, כדי שיגדלו ויעשו מהם פסחים<sup>180</sup>, ולא מפני הגוזלות<sup>181</sup> שלא פירחו. אבל אם צריך לעבר את השנה מפני אחד הדברים שמעברים עליהן, אלא שאין מעברים על אחד מהם, הללו מצטרפים לאחד מהם ומעברים. ורבי ינאי אומר כמו שרבן שמעון בן גמליאל כתב באיגרת

176 מהרש"ל מוחק את הכתוב כמשה רבנו אבל הרמב"ם בשמונה פרקים כתב כמשה רבנו וכן באבות דרבי נתן.

177 מפני שמיהרו לקברו מפני יראת המלך. רש"י.

178 לא מנה את הג' שהובאו לקמן משום שמעברים על שנים מהם, אבל באלו מעברים אפ' באחד. וגם בבבלייתא בסמוך בגדיים וטלאים וגוזלות שלא פרחו לא מנה אותם משום שבאלו שבסמוך אין מעברים אפ' על שנים אלא עושין אותו סעד עם אחד מג' הסימנים. תוס'.

179 אין צריכים לעבר משום אלו שיושבים בא"י שאפי' האחרון יכול להגיע מר"ח ניסן עד פסח. כמו ששינינו ששאלת גשמים ט"ו יום אחר ההג כדי שיגיע האחרון שבישראל לנהר פרת. תוס'.

180 שהרי יכול להקריב קטנים. רש"י.

181 שצריכים לקיני יולדות, וכן ובין זבות שכולן משהים קיניהם עד עלותם לרגל, ואע"פ כן אין מעברין על כך, שיכולים להביא בני יונה שכשרים כשהם קטנים. רש"י.

מודיעים אנחנו לכם שהגזולים רכים והטלאים דקים וזמן האביב לא בא וטוב הדבר בעיני והוספנו על שנה זאת שלשים יום!

שואלת הגמרא ממה ששנינו, כמה עיבור השנה<sup>182</sup> שלשים יום, רבן שמעון בן גמליאל אומר חדש, עשרים ותשעה ימים<sup>183</sup>? אמר רב פפא, שרבן שמעון בן גמליאל סובר שאם רצו מוסיפים בעיבור השנה חודש של עשרים ותשעה ימים, ואם רצו מוסיפים שלשים יום.

ואמרת הגמרא בוא וראה מה בין התקופים הקודמים, רבן גמליאל<sup>184</sup> לענווים שבדורות שאחריהם, רבן שמעון בן גמליאל בנו<sup>185</sup>. כמו ששנינו בברייתא מעשה ברבן גמליאל שהיה יושב על גב מעלה בהר הבית, והיה יוחנן הסופר עומד לפניו, ושלש איגרות לפניו. ואמר לו קח איגרת אחת וכתוב 'לאחינו בני הגליל העליון ובני הגליל התחתון, שלומכם יסגה. מודיעים אנחנו לכם שזמן הביעור בא'<sup>186</sup>, ויש להפריש מעשר מהזיתים<sup>187</sup>.

ולבני הדרום שיפרישו מהתבואה ולבני הגולה שעיברו את השנה יסגה! מודיעים אנחנו לכם שזמן הביעור בא. ויש

להפריש מעשר מהעומרים'. וקח איגרת אחת וכתוב 'לאחינו בני גלות בבל ולאחינו שבמדי ולשאר בני הגלויות שלומכם יסגה לעולם! מודיעים אנחנו לכם שהגזולות רכים והטלאים דקים וזמן האביב לא בא. וטוב בעיני ובעיני חברי והוספנו על שנה זו שלשים ימים. ואמרת הגמרא שמא רבן גמליאל נעשה עניו וכתב כך לאחר שהעבירו אותו מהנשיאות<sup>188</sup>.

הגמרא מביאה את מה ששנינו בברייתא שמעברים את השנה על שלשה דברים. על האביב, אם התבואה לא בשלה עדיין<sup>189</sup>. ועל פירות האילן, אם בישולם מתאחר יותר מזמן העצרת<sup>190</sup>. ועל התקופה, כשתקופת תמוז שמתעכבת ונמשכת, ותקופת

182 אדר הראשון שאותו עושים עיבור לשנה. רש"י ר"ה י"ט ע"ב.

183 כאן משמע שחדש סתם הוא חדש חסר וקשה שבסוף החולץ א' ירח שלשים ימים וכן בנוזר הק' ואימא שלשים כדכתיב עד חדש ימים. וי"ל שלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד. או שכאן ובהמדיר הדבר מוכח שהוא חדש חסר. תוס'.

184 רבן גמליאל שהיה נוהג שררה וזורק מורא בתלמידים, ואפילו הכי כתוב בו ושפרא מילתא באנפאי ובאנפי חבראי. רש"י.

185 מעינוותני בתראי, כמו שא' בהשוכר את הפועלים לא אמר באנפי חבראי.

186 וחייבים לבער את המעשרות. רש"י

187 בגליל היו הרבה זיתים ובדרום הרבה חטים. הגליל ודרום הן מארץ ישראל, ואין צריך להודיעם על העיבור שהיו קרובים לב"ד, אבל לבני גולה שרחוקים מארץ ישראל צריך להודיע על העיבור שלא יאכלו חמץ בפסח. רש"י.

188 ומינו את רבי אלעזר בן עזריה ואחר כך החזירו את ר"ג לנשיאותו וראב"ע היה נשיא עמו ולכן אמר באנפי חבראה. תוס'.

189 מזהכתוב "בחדש האביב", וי"מ מפני שאין להם מהיכן להקריב העומר, וקשה לי שא' לקמן על שלש ארצות מעברין את השנה, על שתיים מהן מעברין, ואם בישלה תבואה ביהודה ולא בישלה בעבר הירדן ובגליל מעברים את השנה, ואם הטעם הוא משום העומר הרי התבואה בישלה ביהודה! רש"י.

190 שעצרת הוא זמן הבאת ביכורים, ואם לא יביאם ברגל צריך לטרוח ולעלות פעם אחרת. רש"י.

תשרי אינה נופלת עד אחרי סוכות, או כשתקופת טבת נמשכת עד ששה עשר בניסן, כדי שהבאת העומר תהיה בתוך תקופת טבת. על שנים מהם מעברים, ועל אחד מהם אין מעברים. ובזמן שאביב אחד מהם הכל היו שמחים, שאין חוששים מדחיית הפסח מפני שהתבואה אינה ראויה עדיין להקצר, אבל כשהשנה מתעברת על הפירות והתקופות הם עצבים שזמן איסור חדש מתארך.

רשב"ג אומר על התקופה רבן שמעון בן גמליאל אומר, על התקופה. והסתפקה הגמרא האם רשב"ג אומר שבזמן שעל

התקופה היו שמחים, כאשר התקופה היא אחת הסיבות שמעברים את השנה היו שמחים. שאם התקופה נופלת כתיקונה בתחלת תשרי, ומעברים את השנה בשביל דברים אחרים, ודוחים את סוכות חודש בתוך ימות החורף, ועולי רגלים מצטערים בגשמים<sup>191</sup>. או שעל התקופה מעברים, מעברים את השנה על התקופה לבדה, מפני שעיבורה מן התורה<sup>192</sup>. ונשארה הגמרא בתיקו.

תנו רבנן, שמעברים את השנה על שלשה ארצות<sup>193</sup>, יהודה, ועבר הירדן, והגליל. על שתיים מהן מעברים<sup>194</sup>, ולא על אחת מהן<sup>195</sup>. ובזמן שיהודה אחת מהן הכל שמחים, שאין עומר בא, למצוה מן המובחר, אלא מיהודה<sup>196</sup>.

אין מעברים שנים אלא ביהודה ואם עיברו בגליל מעוברת חנניה העיד שאינה מעוברת בבית דין הקבוע ביהודה. ואם עיברו בגליל מעוברת. חנניה איש אונו העיד שאם עיברו בגליל אינה מעוברת. ואמר רבי יהודה בנו של רבי שמעון בן פזי שהוא לומד מהכתוב: "לְשָׁכְנוּ תְדַרְשׁוּ" וּבָאתָ שָׁמָּה שְׂכַל דְרִישָׁה שֵׁאתָה דוֹרֵשׁ לֹא יְהִי אֵלָא בְשִׁכְנוּ שֶׁל מְקוֹם, יְרוּשָׁלַיִם

191 וכשהיא צריכה להתעבר על פירות האילן וזה מצטרף עמו היו שמחים. רש"י.  
192 תוס' שואלים על רש"י שפירש משום שתקופה דאורייתא ככתוב "חג האסיף תקופת השנה" שגם אביב הוא דאורייתא ככתוב "שמור את חדש האביב", וכן פירות האילן "וחג הקציר בכורי מעשיך". ונראה משום שבתקופה אי אפשר לטעות אבל בפירות האילן ובאביב יש שטועים. תוס'.  
193 שלא הגיע אביב שלהן, או שב"ד רואים שזמן ביטול פירות האילן מתאחר בהן. רש"י.  
194 אפילו על עבר הירדן והגליל מעברים, הואיל וברוב דארץ ישראל לא בא אביב אינו נקרא "חדש האביב". רש"י.

195 אין מעברים אפילו לא הגיע ביהודה והגיע בעבר הירדן והגליל הואיל ומביאים עומר מעבר הירדן או מגליל, כמו ששנינו במנחות, אין מביאין עומר אלא מן הקרוב לירושלים, לא ביכר הקרוב לירושלים מביאין אותו ממקום רחוק, ומעשה שבא עומר מגנות צריפין כו', ושתי הלחם מבקעת עין סוכר. רש"י.

196 ואם ביטל ביהודה ועיברו בשביל השתים, כשמגיע זמן העומר התבואות שביהודה כבר יבשו, ואינו רך ומלא וצריך להביאו משאר ארצות. ועוד שאם ביכר ביהודה, ורואים שראוי להביא העומר ובית דין מעברים בשביל השתים מאריכין עליהם את זמן איסור חדש, וקשה להם הדבר, אבל כשלא ביכר יהודה ובאחת מהשתים אין קשה להם, אע"פ שראוי להביא מהשלישית, מפני שמצותו להביא מיהודה. רש"י.

197 ומה שא' ביבמות שר' עקיבא עיבר את השנה בנהרדעא, מפני שרבי עקיבא לא הניח כמותו בארץ ישראל. וקשה ממה שא' בפ' זה בורר שר' חייא בר זרונקי ור"ש בן היוצדק הלכו לעבר השנה בעסיא. ואין לומר דלא הניחו כמותם שהרי ר"ל קרא להם רועי בקר. ויש לומר ששם מדובר בחישוב בעלמא כמו מה שא' שר"ע עיבר ג' שנים זו אחר זו, וב"ד חזרו וישבו וקבעו בארץ ישראל. ובירושלמי אמרו שכשאין יכולין לעבר אותה בארץ ישראל מעברים אותה בחוצה לארץ ירמיה. יחזקאל ברוך בן נריה עיברו בחוץ לארץ. ואח"כ הביאו את המעשה של חנניה. וק"ש בברכות למדו מהכתוב "כי מציון תצא תורה" וגו' וכאן הביאו מ"לשכנו תדרשו". תוס'.



## שביהודה.

אין מעברים שנה ואין מקדשים את תנו רבנן, אין מעברים את השנה אלא ביום, ואם החדש אלא ביום עיברוהו בלילה אינו מקודש. ואמר רב אבא שהדבר נלמד מהכתוב: "תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּבֶּסֶה לְיוֹם חֲגִינוּ" איזהו חג שהחדש מתכסה בו זה ראש השנה, אבל שאר חגים הם באמצע החדש. וכתוב: "כִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל הוּא" חק שישראל עושין באותו חג, קידוש החדש, הוא כמשפט, מה משפט הוא ביום<sup>198</sup> אף קידוש החודש הוא ביום.

---

198 מהכתוב "ביום הנחילו את בניו".

